

Sabine K. Lichtenstein

Amsterdam, februari 28, 2005

Ik heb vandaag een wollig hoofd. Misschien had ik niet moeten schrijven. Buiten schijnt de zon. Eigenlijk best een mooie dag om de zinnen te prikkelen die niet gehinderd worden door een fatsoencriterium. De tintelende kou op je gezicht te voelen; van het mooie licht te genieten; te luisteren naar de vogels. Dat mag van Hedy d'Ancona, zo las ik in de weekend bijlage van de NRC-Handelsblad. Ook mag ik van haar naar de copulatietekeningen van haar voordeurder Aat Veldhoen kijken. De lente, met het daarbij behorend verlangen, is in aantocht. De melk in de pan mag tot het kookpunt opgewarmd worden, maar niet overkoken. Dat schept maar onbeheersbare toestanden waarbij je al je energie voor 'damage control' moet aanwenden. Lees het 'Dichtertje' van Nescio maar erop na.

Sta mij toe nu een paar vragen te stellen naar aanleiding van jouw ontboezemingen. Je schreef dat je een katholieke moeder had. In de striktste zin ben je dan niet joods, toch? Mijn oudste broer is met Elsberth Menko getrouwd, die zich laat voorstaan (en waarom niet?) op haar joodse pedigree, terwijl ze een niet joodse moeder heeft. Toen ik daar eens een kritische opmerking over en zei dat ze haar joodse identiteit verloren had, maakte mijn broer een wijze opmerking door te stellen: Je bent joods, als je joods voelt. Het antisemitisme in de wereld verbaast me. Ik begrijp er tittel noch jota van. Misschien, maar die gedachte komt nu tijdens het schrijven op, is het de beslotenheid van Joodse geloofsgemeenschap die weerstand oproept. Eenzelfde weerstand wordt opgeroepen door de vrijmetselarij en indertijd door de beslotenheid van de studentencorpora.

Waar je wel op onbegrip bij mij stuit is je 'self deception', om reden dat je een vrouw bent en/of omdat je joods bent. Hoe vertaal je de Engelse term 'self deception'? Zelf misleiding. Of misschien is zelfverloochening meer van toepassing (self denying). Vrouw zijn heeft voordelen en nadelen, afhankelijk van de cultuur en epoch waarin je geboren bent en in welke familieachtergrond je opgroeide. Ik vroeg of je liever als een jongetje geboren had willen worden vanwege je ervaring met seksuele intimidatie en de treiterijen op je werk van mannen?

Ik heb een simpele geest vanwege mijn simpele uitgangspunten.

1. In iedere hiërarchie ontstaat een competitief element
(De Amerikaanse econoom Herbert coined the phrase: 'Struggle for life and survival of the fittest'. Het is de economische jungle wet die binnen organisaties als wel tussen bedrijven opgeld doet.)
2. met een 'doel heiligt de middelen' mentaliteit
3. Je hebt een plezier in je werk, als je een goede baas hebt.
4. Appearance is more important than substance, blijkt (helaas)
5. loyaliteit verbergt vaak onbekwaamheid. 'Yes' men are all over the place.

Sabine, zelf ben ik twee maal als manager van de Lloyds Bank Rotterdam ontslagen en twee keer keerden mijn bazen op hun schreden terug en maakten het ontslag ongedaan. Ik nam het voor mijn medewerkers op die onterecht verantwoordelijk gehouden zouden worden.

'Waarom moet dat jou overkomen?', kreunde Vera. Ik was wel de kostwinner en de pijp moest wel blijven roken. In 2005 is dat wel een heel ongepaste metafoor binnen het Kyoto protocol. De vrouwelijke medewerksters van toentertijd convoceren nog steeds een 'get-together' van oud personeel van de Lloyds Bank Rotterdam. 4 maart a.s. is er weer zo'n bijeenkomst in Rotterdam. Ik ga er met lood in mijn schoenen naar toe. Na een paar glazen alcohol begin ik het dan wel dragelijk te vinden. Ik schrijf je dit om te illustreren dat ik als man ook mijn portie tegenwerking heb gehad in mijn werkzame leven. Harmonie op de werkvloer in het kantoor was voor mij een hoge prioriteit om de productiviteit van de medewerkers optimaal te laten zijn. Ook van de privé sores wilde ik nota nemen, als ik merkte dat het kantoorwerk daardoor gehinderd werd. Het kantoor van 15 man/vrouw sterk draaide

als een geoliede machine. De maandelijkse Rotterdamse bijdrage aan het winstcijfer van de Nederlandse operatie van de Lloyds Bank begonnen groter te worden dan die van Amsterdam, waar 60 man werkte. Toen begon weer de naijver. Enfin, de derde keer dat ze mij mijn congé gaven, kreeg ik een bedrag toegestopt als pleister op de wond.

Het schrijnend van jouw verhaal is dat er 7 à 8 jaar lang niet door bestuurders van de faculteit is ingegrepen om een onhoudbare situatie op een afdeling te beëindigen. De ineffectiviteit heeft te lang geduurd, naar mijn mening, afgezien van het menselijk leed dat daardoor berokkend is.

Joods

Zoals ik al schreef, begrijp ik niets van de drijfveren van het antisemitisme. Ik heb wel een parti-pris tegen ieder geboorneerdheid van de extreme geloofsbelijdenis, die het enige ware geloof verkondigd en leefregels aan derden oplegt. Het Joodse geloof kent geen missionarissen, dat zegt iets over de beleving. Uitverkorenen pik je niet van de straat op. Ik zelf, Sabine, ben niet gelovig. Ik haast me te schrijven dat ik niet onverschillig sta tegenover het fenomeen religie. Noem mij een cultuur die niet op een religie is gebaseerd? Het godsbesef heeft de westerse mens tot de polyfonie geïnspireerd, om maar eens wat te noemen. Laat ik me niet verliezen aan de verscheidenheid aan voorbeelden van de positie van de vrouw tot de vele kunstvormen, die alle geïnspireerd zijn door een godsdienst, want dat zou een gebed zonder einde zijn. Het christendom en de westerse beschaving is schatplichtig aan het Joods cultureel erfgoed. Dat is al een reden om het Joodse geloof in stand te houden. Toen ik 8 jaar geleden van Rotterdam naar Amsterdam verhuisde, wierp Maarten Frankenhuis zich op om mij kennis te laten maken met Joods Amsterdam. Hij verteld me dat alle parken, op het Vondelpark na, door joden aan de stad waren geschonken. We bezochten samen de Hollandsche Schouwburg en hij verteld me over Sarphati etc. Als ik je alles heb getoond, zei hij, dan regel ik voor je een besnijdenis en verklaar je tot Jood, honoris causa. Als ik daardoor een godsbesef zou krijgen, zou ik het nog ondergaan ook. Maar die verzekering is van te voren niet te geven. Het is genoeg voor vandaag. Ik laat het hierbij.

PS Ik stuur je mijn overdenking van oktober 2000, waarin mijn scepticisme over het bestaan van een God doorklinkt. Ik heb deze overdenking ook aan Monseigneur Bär gestuurd, een goede bekende van mij. Een paar maal heb hem kunnen uitnodigen voor een uitgebreide rijsttafel op het lunchuur, toen we beiden nog in functie waren in Rotterdam. Nee, ik kreeg geen reactie van hem op mijn overdenking.

je vriend Adrian Dirkzwagen